

Sydafrika i valet och kvalet

Denna artikelsamling tar upp olika aspekter av Sydafrikas relationer till omvärlden: Väst, Ryssland, kriget i Ukraina m m. Artiklarna återges efter publiceringsdatum, dvs äldsta först,

Det har länge rått osäkerhet om hur Sydafrika egentligen ställer sig till Rysslands krig i Ukraina. Man har inte fördömt invasion och det ryktas även att man försett Ryssland med vapen och ammunition. Och för några veckor sedan var arméchefen på visit i Ryssland för att diskutera militärt samarbete.¹

Samtidigt befinner sig Sydafrika i en mycket svår kris – landet närmar sig samhällskollaps, där i synnerhet en långvarig och allt svårare elkris hotar att lamslå landets ekonomi.²

Att Sydafrika skulle kunna komma ur krisen av egen kraft är det ytterst få som tror idag. Man behöver uppenbarligen vända sig utåt för att få hjälp, vilket kräver bra relationer till omvärlden.

Väst har de resurser som behövs, kanske också Kina, men Ryssland saknar de ekonomiska musklerna som krävs. Dessutom är Sydafrikas handel med Ryssland mycket mindre än den med väst (USA och Europa). En skärpt konflikt med väst skulle således medföra ytterligare påfrestningar för den sydafrikanska ekonomin, något som Ryssland inte kan kompensera för (och på kort sikt inte heller Kina). Därför behöver Sydafrika förbättra relationerna till väst, men då duger det inte att spela under täcket med Putin. Detta ökar trycket på Sydafrika att ändra sin politik.

Innehåll

Sydafrikas president försöker korrigera kursen gentemot Ryssland	1
Ukrainas utrikesminister Dmytro Kuleba om Afrikanska fredsiniciativet och förhandlingar från starkast möjliga position	4
Ukraina inför muren från den Globala södern	7
Den ohållbara närheten mellan Ryssland och Sydafrika.....	9

¹ Se Peter Fabricius: [Sydafrikas arméchef i Moskva för samtal om militärt samarbete](#) (15/5 2023)

² Se t ex (SVT): [Kristillstånd i Sydafrika på grund av elproblem: ”Extraordinära omständigheter”](#)

Sydafrikas president försöker korrigera kursen gentemot Ryssland

av Peter Fabricius

Daily Maverick, 6 juni 2023

Sydafrikas president Cyril Ramaphosa har inlett en "kurskorrigerings" och skickat speciella sändebud till G7-länderna för att försöka motverka det skadliga intrycket att Sydafrika blivit pro-ryskt.

Cyril Ramaphosa. Foto: Palácio do Planalto (CC BY 2.0). Wikimedia Commons

Opinionen växer inom regering och ANC om att Rysslands president Vladimir Putin inte är välkommen till Sydafrika i augusti i samband med Brics-ländernas toppmöte – en uppfattning som president Ramaphosa verkar dela.

Förra veckan kom en rapport från den sydafrikanska centralbanken om att eventuella sanktioner från USA skulle få "katastrofala" följder för Sydafrikas ekonomi om landet utestängdes från USA:s finansiella system. Detta verkar nu ha fått regeringen att försöka mota Olle i grund och övertyga USA och andra G7-länder om att Pretoria också i fortsättningen kommer att vara alliansfritt.

I slutet av maj utsåg Ramaphosa utrikesminister Naledi Pandor till speciellt sändebud till G7 just med uppdraget att förklara det fredsinitiativ i kriget i Ukraina, som sex afrikanska statschefer tagit initiativ till.

Det var tänkt att de afrikanska ledarna skulle besöka Ukraina och Ryssland i mitten av juni. Utrikesminister Pandor har träffat sin franska kollega och talat i telefon med sina tyska och italienska kollegor den 26 maj och väntas också möta den brittiske utrikesministern James Cleverly. Pretoria arbetar också på att få till stånd sammanträffanden eller telefonsamtal med USA, Kanada och Japan.

Utvidgat uppdrag

Förra veckan utvidgade Ramaphosa både storleken och omfattningen av uppdraget gentemot G7 genom att i parlamentet tillkännage att på grund av "oron över vår alliansfrihet" skulle han också sända finansminister Enoch Godongwana, handels- och industriministern Ibrahim Patel och ministern för statssäkerhet Khumbudzo Ntshavheni "som mina speciella sändebud till G7-länderna för att förklara vårt fredsinitiativ och diskutera olika diplomatiska frågor".

Det intryck som Sydafrika åstadkommit i västliga huvudstäder, framför allt i Washington, är att man övergett sin uttalade "alliansfria" hållning i Rysslands krig mot Ukraina och börjat röra sig allt närmare Moskva, vilket lett till försämrade relationer till G7.

Pretoria har bidragit till den uppfattningen genom att anordna en gemensam flottövning med Ryssland och Kina som sammanföll med årsdagen av den ryska invasionen av Ukraina, genom att skicka högt uppsatta regerings- och ANC-delegationer till Moskva samt att tillåta det för amerikanska sanktioner utsatta ryska fartyget *Lady R* att i hemlighet lägga till vid flottbasen i Simon's Town i december.

Enligt försvarsminister Thandi Modise lastade *Lady R* av rysk ammunition till Sydafrikas specialstyrkor. Men i maj levererade USA:s ambassadör i Sydafrika en knall genom att påstå att han hade säkra bevis för att vapen och ammunition avsedda för Ryssland också lastats ombord på *Lady R*.

Påståendena har inte kunnat bevisas, men anhopningen av sådana händelser har övertygat västliga regeringar om att Pretoria håller på att ansluta sig till det ryska lägret.

Något osäkra

Västdiplomater är ändå något osäkra beträffande Ramaphosas G7-initiativ. Till att börja med var utrikesminister Pandor enda sändebudet och hennes uppdrag var bara att förklara det afrikanska fredsinitiativet.

Det besök sex afrikanska statschefer (Senegal, Demokratiska Republiken Kongo, Zambia, Egypten, Uganda och Sydafrika) skulle göra i Kyiv för samtal med president Volodymyr Zelenskyj och därefter i Moskva för ett sammanträffande med Putin har blivit uppskjutet, uppenbarligen på grund av att olika scheman kolliderat.

Diplomatiska källor uppger för *Daily Maverick* att utrikesminister Pandor först försökte få träffa statschefer från G7-länderna, men att ingen hade tid med henne och att hon därför fått nöja sig med utrikesministrarna.

Försvarsdelegation

Sydafrikas försvarsministerium har också meddelat att man skickar en tjugo man stark delegation till Washington för nittonde mötet med USA-Sydafrikas försvarskommitté. En del observatörer ser detta som en del av Sydafrikas pågående kurskorrigering.

Källor uppger att det sydafrikanska försvarsministeriet normalt inte gör något större väsen av detta rutinmöte och tillkännagivandet verkar ha varit utformat för att skicka budskapet att Sydafrika också har nära försvarssamarbete med USA och inte bara Ryssland.

I uttalandet hette det att mötet med USA kommer att stärka "den strategiska försvarsrelationen och partnerskapet mellan de båda länderna".

Den sydafrikanska delegationen kommer att ledas av tjänstgörande försvarsminister Thobekile Gamede.

Planerna inom ANC och regeringen att ta tillbaka inbjudan till Putin att delta på Brics-ländernas toppmöte är uppenbart också en del av kurskorrigeringen. Högt uppsatta

regeringstjänstemän säger till *Daily Maverick* att Pretoria håller på att undersöka möjligheterna för Kina att stå som värd för mötet i stället eller att helt hålla det online.

I helgen citerade *Sunday Times* ANC:s generalsekreterare Fikile Mbalula för att ha sagt att Sydafrika inte tänker underminera sitt medlemskap i Internationella Brottmålsdomstolen genom att låta Putin komma och då inte efterkomma Brottmålsdomstolens arresteringsorder av honom. Brottmålsdomstolen utfärdade sin arresteringsorder i mars och anklagade Putin för att vara medbrottslig till bortrövanden och deporteringar av ukrainska barn till Ryssland under kriget.

Mbalula sade att Brics toppmöte fortfarande kommer att hållas i Johannesburg, men att Putin kommer att ombes att bara delta på distans. Andra regeringskällor uppger att planen är att be Kina ta över värdskapet för toppmötet – eller att det helt ska hållas online. De anser att en inbjudan till de tre andra statscheferna att närvara personligen samtidigt som Putin hålls utanför skulle vara en förolämpning mot honom.

Västdiplomater skeptiska

Den ministeriella kommitté Ramaphosa utsåg i maj för att hantera dilemmat Putin väntas i dagarna komma med en rekommendation.

En del västdiplomater är skeptiska till att Ramaphosas diplomatiska charmoftensiv ska kunna ändra inställningen till Sydafrikas position gentemot Ryssland.

En sade att G7-länderna inte behöver sändebud för att förstå Sydafrikas alliansfrihet. Det som behövs är att Pretoria agerar i enlighet med sin uttalade hållning.

En annan betraktar Ramaphosas offensiv som i huvudsak ”en kurskorrigering” efter incidenten med *Lady R*, flottövningen och planerna på att låta Putin personligen närvara på Brics-ländernas toppmöte. Men den diplomaten undrade också vad sändebuden kan ge för substans åt en sådan kursändring.

I sina samtal med utrikesministrarna i olika G7-länder har utrikesminister Pandor uppenbarligen klart fått veta att de afrikanska presidenternas fredsinitiativ är dömt att misslyckas om det inte respekterar Ukrainas suveränitet och territoriella integritet. Med andra ord, ingen fredsplan kommer att accepteras om den inte baseras på att Moskva återlämnar de cirka 18 procent av Ukrainas territorium som ryska styrkor för närvarande ockuperar.

Exempelvis sade Italiens utrikesminister Antonio Tajani till Pandor att Italien uppskattar Sydafrikas engagemang för förhandlingar om ”en rättvis, omfattande, varaktig fred i Ukraina, som står i överensstämmelse med FN-stadgan och Kyivs suveräna krav”.

”Det är avgörande att skapa gynnsamma förutsättningar för Kyiv och sätta press på Moskva. Bara därigenom kan en väg till fred öppnas och den internationella rättens primat fastslås.”

”Vi tror att Sydafrika, och Afrika i allmänhet, kan bidra till våra ansträngningar genom att i Moskva ge uttryck för behovet av att fientligheterna omedelbart upphör”, sade Tajani.

En företrädare för ett annat land, vars utrikesminister Pandor också samtalat med, sade att Pandor fått veta att alla fredsplaner måste respektera Ukrainas territoriella integritet och FN-stadgan.

Ukrainas utrikesminister Dmytro Kuleba om Afrikanska fredsinitiativet och förhandlingar från starkast möjliga position

av Greg Mills

Ur *Daily Maverick*, 7 juni 2023

Mfa.gov.ua CC BY 4.0 (Wikipedia)

Ukrainas utrikesministerium ligger på Mychailivska-torget i Kyiv. Den nyklassiska fasaden och kolonnerna tappar något av sin prakt genom mängden av utbränt och förhärjat ryskt krigsmateriel som placerats på torget, en påminnelse både om ukrainsk stoicism och priset för tillfredsställelsen. Torget har sitt namn efter det närbelägna Sankt Mikael's-klostret, säte för ortodoxa kyrkan i Ukraina, där murar och väggar är fulla av foton av ukrainska offer för kriget.

Dagen innan hade Dmytro Kuleba, Ukrainas ungdomlige utrikesminister, återvänt från en resa i Afrika, där han korsat sin ryske rival Sergej Lavrovs vägar, denne på väg till Kapstaden och mötet med utrikesministrarna i Brics-länderna.

Ämnet för vårt samtal var den kommande afrikanska fredsmissionen och vilken roll fredssamtal kan ha, mer allmänt, för att få ett slut på det krig med Ryssland, som pågått i 15 månader.

Vid G 20-mötet november lade Ukrainas regering fram ett fredsförslag i 10 punkter. Ryssland förkastade den närmast omedelbart, men planen ser ut som följer:

- Återställande av säkerhet runt Zaporizjzja, den största kärnkraftsanläggningen i Europa;
- Trygga säkerhet beträffande livsmedel, inklusive skydd för Ukrainas export;

- Skapa förutsättningar för trygghet på energiområdet, inklusive prisbegränsningar på ryska tillgångar samt hjälp med att återställa den ukrainska kraftstruktur som skadats vid de ryska attackerna:
- Frigivande av krigsfångar och de uppskattningsvis 20 000 ukrainska barn som kidnappats och deporterats till Ryssland;
- Återställande av Ukrainas territoriella integritet;
- Tillbakadragande av ryska trupper och slut på fientligheterna, samt återställande av Ukrainas gränser med Ryssland:
- Upprättande av en särskild domstol för att ställa ryska krigsförbrytare inför rätta;
- Förhindrande av ekocid och skydd av miljön med fokus på minröjning;
- Hindra att konflikten eskalerar, inklusive skapande av garantier för Ukraina, samt;
- Ett slutligt fredsavtal undertecknat av parterna.

Sedan dess har Kina, i februari, lagt fram en fredsplan i 12 punkter. I själva verket handlade detta mindre om en plan än en lista över politiska positioner, eftersom den, som Tysklands förbundskansler Olaf Scholz konstaterade, inte kräver tillbakadragande av de ryska styrkorna från Ukraina.

Nederlag för Ryssland tjänar inte Kinas intressen

Det främsta gemensamma draget mellan de båda planerna är att båda vill få slut på kriget.

Den största skillnaden är att Ukraina vill att Ryssland ska få betala för sin invasion, medan Kina försöker undvika att sära sin bundsförvant. Kina vill få slut på kriget på grund av kostnaderna för den globala ekonomin. Man skulle, dessutom, klart tjäna på att få in en fot i europeiska säkerhetssammanhang. Men ett ryskt nederlag tjänar inte Kinas intressen, i synnerhet om det leder till att Vladimir Putin avsätts.

I själva verket bryter Beijings 12 punkter mot flera kärnprinciper för verkningsfull medling.

För det första gynnar de Kinas intresse av att skydda den globala ekonomin.

Det stärker också ränkspelet genom att inte kräva ryskt tillbakadragande, genom att beteckna kriget som ”Ukraina-krisen” och inte den ”ukrainsk-ryska krisen”, samt genom att främja en version av suveränitet, som troligen skulle leda till att annekterade territorier överlämnas till Ryssland, för ukrainarna en oacceptabel eftergift redan innan man kommit fram till förhandlingsbordet.

Den kinesiska texten stöder också Rysslands påstående att invasionen provocerades fram av västlig expansionism och att Ukraina höll på att framställa vapen för massförstörelse. För det senare finns inga belägg, och det är Ryssland som invaderat, medan Ukraina kämpat för att överleva och rätten att fatta egna beslut.

Medan den kinesiska planen inkluderar förtroendeskapande åtgärder runt nukleär säkerhet och krigsfångar ger den inga redskap för att hantera eskalering, utan kräver istället hävande av alla ensidiga sanktioner, en avgörande åtgärd för att hålla tillbaka Ryssland. Och den förefaller också ignorera att ukrainarna tidigare publicerat en egen plan, vilket innebär att Kina ”förespråkar övergivande av en del nyckelfrågor redan innan man nått fram till det föreslagna förhandlingsbordet”.

Därmed undermineras förhoppningarna om Kinas goda vilja som fredsmäklare, något som den kommande afrikanska fredsmissionen har anledning att notera.

Sydafrikas president Cyril Ramaphosa väntas någon gång de närmaste veckorna bege sig till Ukraina och Ryssland tillsammans med en grupp afrikanska presidenter, bl a ledarna för Kongo, Zambia, Uganda, Senegal och Egypten. Den afrikanska gruppen har ingen formell agenda och omtalas dessutom syfta till att skaffa sig fakta. Och misstankar finns beträffande dess opartiskhet, bl a på grund av Sydafrikas nära band till ryssarna.

"Krig för frihet"

Utrikesminister Kuleba är kristallklar när han presenterar vad han ser som avgörande villkor för Ukraina i alla fredsavtal. "Detta är ett krig för frihet och vår rätt att fatta beslut för Ukraina och inte gå med på vad Ryssland bestämmer för oss som det vore våra egna beslut", säger han.

Även om han inte säger sig ha blivit informerad om "att de har något specifikt initiativ med sig" välkomnar han den afrikanska missionen till Ukraina "för samtal och se om det finns utrymme för att göra något och komma med något specifikt förslag". Utrikesministern vill "ena så många länder vi kan" bakom Ukrainas egen 10-punktsplan och därmed uppnå global konsensus.

"Om någon har idéer om en alternativ fredsplan" måste den respektera två grundläggande principer: den får inte innebära territoriella eftergifter från Ukraina; och får inte leda till att konflikten blir "nedfryst".

"Uppfylls detta är vi redo att sätta oss ner och samtala om hur er fredsplan kan kombineras med vår egen", säger han. "Afrikanska nationer borde hålla med om ... att om kriget ägde rum på ert territorium och om ni blev angripna då skulle ni ha rätt att bestämma om de grundläggande principerna för en uppgörelse. Ingen annan skulle ha rätt att påtvinga er några sådana principer."

"Jag vill få [opinionen i Sydafrika] att förstå att det som Ryssland nu utsätter Ukraina för är exakt vad apartheidregimen gjorde mot Namibia, Moçambique, Angola, Zimbabwe ... dvs att med våld försöka göra dem till satelliter. Om er vänskapliga syn på Ryssland baserar sig på historiska känslor så är dagens Ryssland varken Sovjetunionen eller det Ryssland ni kände till innan februari i fjol. Det handlar om ett helt annat land."

Och beträffande den historiska aspekten erinrar utrikesminister Kuleba om att Ukraina, som en av FN:s grundnationer, ledde FN:s speciella kommitté mot apartheid. "Ryssland har lagt beslag på arvet från Sovjetunionen, men i själva verket handlar det om arvet från alla de republiker som ingick i Sovjetunionen."

Och för dem i Afrika som är för Ryssland "inte av historiska orsaker, utan på grund av dagsläget, på grund av rysk politik ... beror det sannolikt på att de gått på rysk propaganda och det är alltid illa när man blir manipulerad av någon, eller kanske tjänar ekonomiskt på det, och vi vet ju hur mycket Ryssland satsar på att få folk att sprida den egna versionen. Oavsett varför man är för Ryssland är detta en mycket dålig idé".

"Ytterst får varje land välja vem man vill vara vän med och ta konsekvenserna av denna vänskap. Ytterst får varje land välja om man vill respektera internationell rätt eller respektera sina egna relationer med ledare som bryter mot internationell rätt och som anklagas internationellt."

Alla fredsplaner kommer, som den kinesiska varianten, att misslyckas om de förutsätter vad som ska diskuteras redan på förhand. När man slutligen kommer till förhandlingsbordet är det naturligtvis då som kohandeln kommer att börja. Då det är dåraktigt att tro att bara ena sidan kommer att göra eftergifter i detta läge, är det inte otänkbart att båda sidor kommer att behöva "få" något.

I utbyte mot att lämna Ukraina kommer Putin exempelvis att behöva något för att rädda ansiktet, kanske att Ukraina formellt inte ansluter sig till EU eller Nato under en bestämd period, kanske så länge han själv leder Ryssland. Och ukrainarna måste i sin tur få säkerhetsgarantier, hur nu detta exakt ska utformas institutionellt.

Medling som ursäkt

”Många har försökt och ytterst få har lyckats”, säger utrikesministern angående medling. ”Vi har fått lära oss att om medling är uppriktigt menad, då handlar det om länder som fokuserar på konkreta frågor, som Turkiet och FN ... när det gäller att trygga livsmedelsförsörjningen.”

Men det finns också ”en annan sorts medling, och då handlar det om medling som en ursäkt, då man säger att jag gör det ena eller andra för att jag tänker medla”. Nu handlar inte medling om det, säger han. ”En del försöker medla för att lösa problem, medan andra låtsas medla för att undvika att lösa problem. Och för Sydafrika och alla andra länder handlar det om att bestämma sig.”

Kuleba säger sig inse att ”det går att vinna fred genom att vinna på slagfältet och genom att utvidga en diplomatisk koalition för fred baserad på idén om att återställa Ukrainas territoriella integritet och suveränitet. Det är fredsduvans båda vingar”.

Även om ”alla krig slutar vid förhandlingsbordet är vår uppgift att se till att Ukraina kommer dit i starkast tänkbara position. Inget krig slutar med att fredsdokumentet undertecknats, eftersom alla krig måste följas upp med att reda ut följderna av kriget”.

”Det yttersta villkoret för allt är att ryssarna måste lämna Ukraina”, fastslår han.

”Det är inte vi som invaderat Ryssland”, säger han. ”Och vi har aldrig haft några planer på det. Det är Ryssland som invaderat Ukraina. Vi kommer inte att tillåta en enda rysk soldat på ukrainsk mark.”

I det avseendet tar Kuleba upp två saker riktade till de afrikanska ledarna och som grundar sig på den resa han nyligen gjorde i Afrika.

För det första, ”stå på vår sida ... medan vi utkämpar kriget”. Och för det andra, ”Här är vad ni och vi kan göra tillsammans till ömsesidig nytta för våra länder och vi kan lägga grunden till det samarbetet idag ... så när kriget är över kan vi redan dra fördelar av det”. Där ingår tryggad livsmedelsförsörjning, utveckling av jordbruket, digitalisering av offentlig service, utplåning av korrruption, trygghet för handel, läkemedel och inom cyberområdet.”

”Vårt problem, inser jag, är att vi sedan Ukraina blev självständigt 1991 varit upptagna av våra egna frågor och att få komma med i den europeiska politiska och rättsliga sfären efter att i 300 år ha varit en del av det ryska imperiet, och vi har inte gett Afrika ... den uppmärksamhet det förtjänar. Det mesta i våra relationer med Afrika sedan 1991 har berott på trögheten från sovjetepoken. Och det har vi förlorat mycket på.”

Men nu, säger Kuleba, ”arbetar jag för en ukrainsk-afrikansk pånyttfödelse”.

Ukraina inför muren från den Globala södern

av Gilles Paris

Le Monde, 8 juni 2023

Den ukrainska motoffensiven kommer inte bara att vara militär. När president Volodymyr Zelenskyj i maj åkte till Arabförbundets toppmöte i Saudiarabien lämnade han också en diplomatisk bekvämlighetszon. Under krigets första år har han, på distans eller personligen närvarande, levererat ständigt varmt applåderade anföranden inför nästan samtliga västliga

parlament, inför mer oväntade fora som *Mostra* [filmfestivalen] i Venedig eller ceremonin när Grammys delades ut. Där kunde han räkna med att ha publiken på sin sida. Nu måste han också vända sig till dem som inte vill lyssna på honom.

Att konflikten kört fast har gjort detta nödvändigt. Efter att ha fokuserat på stöd från Väst, avgörande för att ett självständigt Ukraina skulle kunna överleva, måste Kyiv hädanefter tala för sin sak inför den Globala södern, som omfattar det stora antalet länder som inte velat ta ställning, från Kina och Brasilien till Indien och ett tiotal länder i Afrika.

I Jeddah framträdde Ukrainas president således inför ledaren för en stat, Förenade Arab-emiraten, som i februari 2022 lade ner sin röst i FN:s säkerhetsråd bara tre dagar efter invasionen. Till råga på allt fick han tala inför en statschef som precis återintegreras i Arabförbundet, Syriens Bachar al-Assad, och som oförtrutet stött Moskva i FN. Som till yttermera visso har Vladimir Putin att tacka för att han kunnat behålla makten, till priset av att krossa sina egna landsmän.

Afrika, Latinamerika, Asien: den karta där Ukrainas diplomatiska motoffensiv utspelas är inte mindre besvärlig än själva kriget. Ryssland förfogar över stark förankring där sedan länge, vilket bidragit till att begränsa Västs ekonomiska sanktioner. Innan Ukrainas utrikesminister Dmytro Kuleba i oktober besökte Afrika hade ingen av landets utrikesministrar gjort det sedan självständigheten 1991. Hans ryske kollega Sergej Lavrov har varit där fyra gånger bara sedan februari 2022.

Dmytro Kuleba, som tillkännagett att Ukraina kommer att öppna ambassader i ett tiotal länder i Afrika, är lika mycket på efterkälken i Latinamerika. I april hann Sergej Lavrov före till Brasilien och tre andra länder där, med auktoritära regimer, Venezuela, Nicaragua och Kuba. Ukrainas utrikesminister nöjde sig med ett enda besök, i Guatemala i maj, då han också meddelade att en ambassad kommer att öppnas där.

Den sortens senfärdighet och bristen på kvalificerad personal att sätta in på de nya ambassaderna utgör emellertid inte största hindret för Ukrainas strävanden. Precis som inför Arabförbundet ligger Kyivs problem framför allt i vad man har att säga.

När Ukrainas biträdande utrikesminister, Emine Dzhappar, vid ett besök i Indien i april bestämt fastslog att ”vara tillsammans med Ryssland [...] innebär att stå på fel sida av historien”, tog hon, genom att utgå från Moskvas odiskutabla skuld för angreppet på Ukraina, risken att väcka till liv spöken som fått den Globala Södern att fjärma sig från det västläger, under ledning av USA, som Ukraina gjort allt för att liera sig med. Listan över anledningar till missnöje är lång: som att Västs höga principer ju kan vara högst varierande som i fallet Irak, den ansvarslösa avregleringen av banksektorn som ledde till krisen 2008 och den uppenbara egoism som kom till uttryck under pandemin.

Indien ingår förvisso i *Quad*, den allians Washington etablerat för att hålla tillbaka Kina (där även Australien och Japan ingår), men man har inga planer på att tvärt avbryta sitt långvariga militära samarbete med Ryssland och köper mer än någonsin den ryska olja, som inte längre försörjer Väst. Och Luiz Ignacio Lula da Silva, som återkommit till makten till stor belåtenhet bland de länder som snabbt vill vända blad efter Jair Bolsonaros nationellt populistiska presidentperiod, har satt likhetstecken mellan angripare och angripen. Han vägrade för övrigt också att samtala med sin ukrainske kollega i samband med G7-mötet i Japan, då Väst bemödade sig om att få Södern att sluta upp på sin sida.

Vimlar av medlingsförslag

Och Sydafrika, som i augusti är värdland för Brics-ländernas toppmöte, med bl a Kina, Ryssland, Brasilien och Indien, talade så sent som i början av juni om möjligheten att förse Kremls härskare med diplomatisk immunitet, Internationella brottmålsdomstolen vill ju ställa honom

inför rätta, för att han ska kunna delta på toppmötet. Washington har också anklagat Pretoria för att leverera vapen till Moskva.

Trotsighet mot Väst, ekonomiska intressen och historiska band med Ryssland, det är vad Ukraina har att räkna med i sina försök att skapa förståelse. Det är ändå mycket som står på spel. Även om Kyiv fokuserat på att få militär hjälp av USA och dess bundsförvanter i Europa finns det många länder i Afrika, Asien eller Latinamerika som skulle kunna förse dem med rysktillverkade vapen som deras soldater redan är utbildade på, Men inget sådant syns till i Kiel-institutets statistik över det militära stödet till Ukraina.

Det andra perspektivet, och sannolikt allra viktigast, består i mängden av erbjudanden om medling som Globala Södern står för. Indonesien nu senast den 3 juni i samband med säkerhetskonferensen i Singapore. Men huvuddelen av de fredsplanerna, eller som framställs som sådana, baserar sig på principen om kompromisser om landområden, något som för Kyiv är helt oacceptabelt.

Kommande ukrainska *missi dominici*, sändebud, har onekligen en hel del att bita i.

Lästips

Chelsea Ngoc Minh Nguyen: [Vad är det för fel på Ukrainas krigsdiplomati i det globala syd?](#)

Den ohållbara närheten mellan Ryssland och Sydafrika av Mathilde Boussion

Le Monde, 10 juni 2023

Officiellt planerar Sydafrika fortfarande att stå värd för toppmötet med Brics-länderna (Brasilien, Ryssland, Indien, Kina, Sydafrika) i augusti dit Vladimir Putin är inbjuden, trots Internationella Brottmålsdomstolens arresteringsorder mot honom för krigsförbrytelser. Men hur länge till? Medan den sydafrikanska regeringen antytt att man ”studerar alla alternativ”, inklusive att flytta evenemanget för att slippa detta getingbo, är det dilemma som uppstått en illustration till det ohållbara läge landets utrikespolitik hamnat i genom kriget i Ukraina.

”Om det bara hängde på ANC skulle vi vilja att president Putin kom i morgon”. I slutet av maj gjorde Fikile Mbalula, ANC:s generalsekreterare – det parti som haft makten i Sydafrika sedan apartheid avskaffades –, ingen hemlighet av sin iver att välkomna den ryske presidenten. Men Sydafrika finns också med bland de länder som skrivit på Romstadgan, som stipulerar att signatärerna måste respektera Internationella Brottmålsdomstolens beslut.

”Icke allierad”, Sydafrikas regering har hela tiden vägrat beteckna den ryska invasionen av Ukraina som en aggression och har lagt ned sin röst vid omröstningarna i FN. ”Sydafrika har inte varit med, och kommer inte att låta sig dras med, i någon tävling mellan världens stormakter”, upprepade president Cyril Ramaphosa den 24 maj då han manade till ”en fredlig lösning” av konflikten.

Den sydafrikanska regeringens agerande sedan kriget började talar ett något annat språk. Utrikesministern Naledi Pandor har skyltat med en reservationslös värme gentemot den ryske utrikesministern Sergej Lavrov, som i januari besökte Pretoria. Hon försummar inte minsta tillfälle att kritisera USA och dess europeiska bundsförvanter, som anklagas för att pressa afrikanerna att välja sida.

Spänningen mellan Sydafrika och dess västliga samarbetspartners ökade några snäpp i februari då landet anordnade gemensamma militärövningar med Ryssland på årsdagen av den ryska invasionen av Ukraina. Två månader innan antog ANC, vars ställningstaganden också brukar bli regeringens, en resolution som slog fast att ”USA provocerat fram kriget mellan

Ryssland och Ukraina i hopp om att kunna sätta Ryssland på plats”. Ett synsätt helt överensstämmande med Moskvas.

De band som knöts vid en tid då Sovjetunionen gick i bräschen för ANC:s kamp mot apartheid lyfts ofta fram för att förklara närheten mellan ledningen i Sydafrika och Moskva. Det är inte länge sedan ett ANC på ruinens brant lyckades rädda ekonomin 2022 tack vare en donation på nära 800 000 dollar från ett företag nära lierat till en rysk oligark och under sanktioner från USA.

Men enligt Priyal Singh, som arbetar för Institutet för säkerhetsstudier, en afrikansk tanke-smedja, ligger förklaringen till denna nära relation i att ANC slutat utvecklas. ”Man har aldrig uppdaterat grundbegreppen i sin syn på världen sedan epoken då man var en befrielseörelse. Medan det med fog gått att komma fram till att Moskvas invasion av Ukraina liknar imperialism ser ANC bara USA och EU som imperialister”, säger han.

Sydafrika biter sig fast i ett synsätt med rötter i kalla kriget och förankrar sin roll på den internationella arenan i begreppet ”progressiv internationalism”, definierad som ”motstånd mot att föreviga arvet från den internationella imperialismen”. I det sammanhanget blir Sydafrikas medlemskap i Brics-alliansen, närmast något av en lättviktare vid sidan av Ryssland, en fetisch man tror ska ge landet den status som svarar mot ambitionen ”att omvandla systemen för hur världen styrs”, för att använda utrikesminister Naledi Pandors formulering.

USA skärper tonen

Men Sydafrika har blivit brutalt återkallat till vad som gäller på den internationella arenan. USA, som i det längsta bemödat sig om att vårda relationerna med den främsta industrinationen på en kontinent där det långt ifrån är någon självklarhet att sluta upp bakom USA:s sak, har nu bestämt sig för att skärpa tonläget. Den 11 maj anklagade USA:s ambassadör Reuben Brigety, utan att komma med några bevis, Sydafrika för att ha försett Ryssland med vapen.

I ett nafs störtök den sydafrikanska valutan och nådde den lägsta nivån någonsin gentemot dollarn. Vilket fick landets centralbank att reagera. ”Sydafrikas position av alliansfri i kriget mellan Ryssland och Ukraina ifrågasätts alltmer, vilket kan innebära ett hot mot sydafrikanska finansinstitutioners roll i det internationella finansiella systemet och öka sannolikheten för att sanktioner införs”, varnade centralbanken i slutet av maj.

Sydafrika befinner sig i andnöd ekonomiskt och har precis lyckats slippa undan att hamna i recession. Landet har inte längre råd att hålla sig med en schizofren utrikespolitik och riskera att stöta sig med USA och EU, två av dess främsta handelspartners, medan de ekonomiska förbindelserna med Ryssland däremot är försumbara.

”Sydafrika måste navigera på ett mer intelligent sätt i de geopolitiska sprickorna. Man har helt enkelt varken samma tyngd eller samma profil som länder som Kina eller Indien”, säger Priyal Singh. Med ryggen mot väggen kan landet till sist bli tvunget till att göra en kurskorrigering. ”Ryssland behöver inte känna sig förnedrat om landets president inte får komma [...] Så är det bara”, meddelade ANC:s generalsekreterare den 4 juni, därtills en brinnande anhängare av att se Putin på Brics-ländernas toppmöte.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

[Ryssland och Frankrike på friarstråt i Afrika](#) (artikelsamling, juli 2022)

Sarah Benichou: [Kriget i Ukraina medför att det diplomatiska spelet om Afrika intensifieras](#) (augusti 2022)